

DEĞER: Almanya Ulusal Raporu

Hazırlayan Lüneburg Leuphana Üniversitesi ve Hamburg Üniversitesi

1 Gönüllülük - üniversite etkileşimine genel bakış

1. Almanya'da Gönüllülük

Almanya'da vatandaşların aktif gönüllü olarak yer alabildiği çok sayıda kuruluş bulunmaktadır. Kar amacı gütmeyen kuruluşlar, gruplar ve girişimler sivil toplum hizmeti kapsamında büyük bir rol oynamaktadır. Bunlar devlet ve pazar sektörleri yanında bir "üçüncü sektör" adı verilen bir sektör oluşturmaktadır.

Üçüncü sektör kuruluşları biçimsel yapılı, örgütsel olarak devletten bağımsız ve bağımsız yönetilen kuruluşlardır. Öncelikle kar için faaliyet göstermezler ("kar amacı gütmeyen kuruluşlar"-KGKler). Bu kuruluşlara üyelik gönüllülük esasına dayanır. Hiçbir zorunlu yükümlülük koymazlar ve büyük ölçüde karşılıksız yükümlülüğe dayanırlar. Özel bağışlar ve devlet desteği dışında, temelde fahri taahhütler ve gönüllü çalışma yoluyla varlıklarını sürdürürler. Almanya'da üçüncü sektör, Gönüllü İtfaiye Teşkilatı'ndan, toplum hizmet birliklerinin üye kuruluşlarına, kulüpler ve kültür, spor, boş zaman etkinlikleri derneklerinden, çevre koruma konusunda ve üçüncü dünya hareketlerinde aktif girişimler ve gruplara uzanan geniş bir kuruluş yelpazesini kapsamaktadır.¹

1999'dan bu yana, ulusal hükümet, Almanya'da sivil gönüllü faaliyeti hakkında kapsamlı nicel veri toplamak amacıyla "Gönüllü Anketleri" adı verilen anketler yaptırmaktadır.² Anketler, katılım türü ve boyutunu, gönüllülerin motivasyonu ve beklentilerini, gönüllü faaliyetlerin yapıları (verilen zaman, organizasyon, hedef grupları, medyanın kullanımı, öğrenme süreçleri) ve ayrıca ilgili sosyal veriler (yaş, eğitim ve öğretim, meslekler) ve katılımın temel parametreleri ve gönüllü sektörünün bütününe desteklenmesi ve geliştirilmesi için ilerleme potansiyelini kapsamaktadır. 1999 ve 2004 anketlerinin ardından, 2009 yılında üçüncü bir "Gönüllü Anketi"³ gerçekleştirildi ve sonuçları 2010 içinde bekleniyor.

¹ Beher ve diğ., 2008

² Bundesministeriums für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (Hrsg.) (2005). Freiwilliges Engagement in Deutschland 1999–2004. p. 3. Ulaşılabilecek adres: www.bmfsfj.de/bmfsfj/generator/RedaktionBMFSFJ/Engagementpolitik/Pdf-Anlagen/freiwilligen-surveykurzfassung

³ vgl. www.bmfsfj.de/bmfsfj/generator/BMFSFJ/engagementpolitik.did=121872.html

Prognos AG (2008) tarafından yapılan bir araştırma Almanların %34.3'ünün gönüllü faaliyetlere katıldığını gösteriyor. Özellikle aktif oldukları alanlar rekreasyon (% 35.9), çocuklar/gençler (%26.5), kilise(%21.3) ve sosyal gruplar (%18.8) şeklinde sıralanıyor. Bunlar arasında en aktif olanlar yeniyetmeler ve 14 ve 24 yaş arasındaki gençler. Erkeklerin gönüllü dernekler içinde kadınlardan daha etkindir (%38'e %32). Ancak 1999 yılından bu yana, kadınların katılımı erkeklere göre daha fazla artmıştır. Ücretsiz çalışmanın sebebi işbirliği faaliyetlerine katılmak ve sosyal ilişkiler kurmaktır. Gönüllü derneklerde yer almama nedenleri çoğunlukla zaman olmaması, sağlık engelleri veya imkanlar hakkında bilgi eksikliğine dayanmaktadır.

Devlet Bakanı Gerd Hoofe'un (Ulusal Aileler, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik Bakanlığı - Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend - BMFSFJ) varsayımına göre bu gönüllü işi yapmak için katılım ve istekliliğin büyüyen toplumsal güçlüklerle ayak uyduramayabileceğine ilişkin ilk işaretler var.⁴ Oturmuş kuruluşlarda aktif olarak yer alan insanların sayısı azalıyor, destek gereksinimleri bugüne kadar kapsamlı olarak değerlendirilmiş değil ve bu noktada toplum hizmetine sivil katılım potansiyeli konusunda tam bir mutabakat eksikliği bulunmaktadır.

2002 yılında kurulmuş olan Topluma Hizmet için Ulusal Ağ (Bundesnetzwerk Bürgerschaftliches Engagement - BBE), kendisine tüm sosyal ve siyasal alanlarda toplumu ve gönüllü sektörünü sürdürülebilir şekilde teşvik etme görevi vermiştir. BBE toplumdan, devletten ve sanayiden gelen bir paydaşlardan havuzudur. Üyeler arasında şemsiye örgütler yanı sıra aşağıdaki alanlardan büyük bireysel kuruluşların bazıları bulunmaktadır: sosyal, çevre, spor, kültür, yardım ve acil yardım hizmetleri, kadın, gençlik, yaşlılarla ilgili alanlar, her iki Hıristiyan kilisesi, hayır kurumları yanı sıra gönüllü hizmet kuruluşları ve merkezleri için şemsiye örgütler, yaşlılarla ilgili bürolar ve kendi kendine yardım kuruluşları ve kendi kendine yardım temas merkezleri. İş dünyasından, diğerlerinin yanı sıra, DGB (Deutscher Gewerkschaftsbund/Alman Sendikalar Birliği), IG Metall (Metal İşçileri Sendikası) ve VERDI (çoklu hizmet sendikası) ve Ford Werke AG, Alman BP AG, Commerce Bank veya Betapharm GmbH gibi şirketler bulunmaktadır. Devlet sektörü de üç ulusal bakanlık, 16 "Länder" (eyalet), iki ulusal düzeyde ortak bölgesel organların konsorsiyumu ve tek tek birçok yerel yönetim tarafından temsil edilmektedir. Ağ çerçevesinde, üyelerin işi gönüllü faaliyetler için mümkün olan en iyi yasal, kurumsal ve örgütsel koşulları oluşturmaktır.

BBE, gönüllü katılımını desteklemek için kullanışlı malzeme sağlamakta, eğitim etkinlikleri ve konferanslar düzenlemekte ve hedefleri çerçevesinde, gönüllü katılımı ve toplumun gelişmesini etkileyen konularda açıklamalar yapmaktadır. Almanya'da her yıl Eylül ayında "Gönüllü Toplumsal Katılım Haftası" gerçekleşmektedir.

⁴ Gerd Hoofe, Ulusal Forumun ilk kongresi açış konuşması 27 Nisan 2009.

Ayrıca gönüllüler ve ilgili taraflara yerel olarak bilgi veren çok sayıda gönüllü kuruluş vardır. Çeşitli bireysel türlerden ve yoğunluklardan oluşan bir gönüllülük fırsatları seçimi sunmaktadırlar. Gönüllüler için ulusal iş birliği (Bundesarbeitsgemeinschaft der Freiwilligenagenturen Die e.V.- bağfa) gönüllü kuruluşlar için ulusal bir ağ ve bağımsız çıkar grubu olarak faaliyet göstermekte ve Almanya çapında 300 gönüllü kuruluşun kaydını tutmaktadır.

1.2 Almanya'da Üniversitede Yaşam Boyu Öğrenme (ÜYBÖ)

Hayat boyu öğrenme Almanya'nın anayasasında yer bulmaktadır ve Ulusal Eğitim ve Araştırma Bakanlığından (Bundesministerium für Bildung und Forschung - BMBF) yapılan açıklamaya göre, "eğitim politikasının en önemli ayaklarından" biridir.⁵ BMBF, bu politikasıyla sadece enformel eğitimi değil, aynı zamanda eğitim fırsatlarının ve fırsat eşitliğinin ve tüm meslek kariyeri boyunca mesleki niteliklerin geliştirilmesinin gerekliliğini teslim etmektedir. BMBF, güçlü toplumsal katılımları nedeniyle, yeterliklerini geliştirmek ve güncellemek ve bilgilerini daha genç kuşaklara aktarmalarını sağlamak için, özellikle yaşlılar için hayat boyu öğrenme talebi konusunda titizlik göstermektedir. "Aynı zamanda öğrenmenin, meslek yaşamlarının sonlarındaki kişiler ve emekliler için de cazip olmayı sürdürmesi gerekmektedir. Böylece, birincisi, bilgileri ve yeterlikleri kaybedilmez ve ikincisi, sosyal katılımları ve deneyimlerinin sosyal olarak anlaşılması ve takdir edilmesi teşvik edilmiş olur."⁶ "Eğitim faaliyetlerinde motivasyonun" artırılması için, devam eden eğitim ve öğretim seçenekleri geliştirilmeli ve bunlara erişim kolaylaştırılmalıdır. Eğitimde danışma hizmetlerinin daha profesyonel hale getirilmesi, "yaşam boyu öğrenme" alanındaki araştırma ve anlayış stratejilerinin bir parçası olarak önemlidir.

Ulusal ve devlet eğitim planlaması ve araştırmayı geliştirme komisyonu Bund-Länder-Kommission für Bildungsplanung und Forschungsförderung -BLK) 2004 yılında Almanya'da yaşam boyu öğrenme konusunda bir strateji raporu yayınladı. Bu raporda komisyon, öğrenmenin, telafi edici işlevleri ve özgür iradeyi kullanmayı sürdürme konusundaki yardımcı rolüne ek olarak, sivil gönüllü katılımın güçlendirilmesi isteği nedeniyle yaşlı öğrencilerin yeterliklerinin artırılmasının da önemine vurgu yapıyordu.⁷⁹

Yüksek öğrenim kurumlarındaki (YÖK) akademik sürekli eğitim önemli bir konum elde edecektir: "daha bireyselleşmiş eğitsel ve mesleki biyografiler ve çalışan bireyin vasıf ihtiyaçlarıyla birlikte değişen eğitim kalıplarını dikkate almak için gelecekte üniversitelerin sunacağı eğitime göre

⁵ Bundesministerium für Bildung und Forschung (2008). Lernen im Lebenslauf. Ulaşmak için: www.bmbf.de/de/411.php

⁶ ibid.

⁷ a.a.O. p. 7

⁸ Bund-Länder-Kommission (2004). Strategie für Lebenslanges Lernen in der Bundesrepublik Deutschland. p. 5. Ulaşılabilir adres: www.bmbf.de/pub/strategie_lebenslanges_lernen_blk_heft115.pdf

⁹ a.a.O. p. 7

temellendirilmiş yaşamboyu öğrenme ve işe paralel öğrenme öncelikli ilke olmalıdır."¹⁰Bu yüzden yüksek öğrenim kurumları eğitsel derslerinin seviyesini garanti etmeliler ve ayrıca tüm eğitim seçeneklerini öğrenmeye istekli olan her yaştan insane açmalıdırlar. 1998'de yüksek öğrenim kanununda yapılan değişiklikten (4. HRG-Novelle) bu yana, akademik sürekli eğitim, araştırma, öğretim ve yüksek lisans çalışmalarıyla birlikte üniversitelerin ana işlerinden biri haline geldi.

Şu an için, ülke genelinde 50'den fazla yüksek öğrenim kurumunda olgun öğrencilere yönelik olarak akademik sürekli eğitim için özel programlar sunuluyor.¹¹ Katılım için ön şartlar, organizasyon, derslerin türü ve kapsamı büyük değişiklikler gösteriyor. Dersler üniversitelerin ayrı ayrı etkinliklerinden ve genel diploma kurslarından birkaç dönemlik sertifikalı kurslara kadar değişen bir yelpazede yer alıyor. Olgun öğrenciler normal dönem programları içinde öğrenim görebilecekleri gibi, kendi ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik geliştirilmiş özel programlara da katılabilmektedir. İlgili üniversiteler, aşağıda amaçları belirtilen olgun kişiler için akademik sürekli eğitim için ulusal çalışma birliğinin (Bundesarbeitsgemeinschaft Wissenschaftliche Weiterbildung für Ältere - BAG WiWA)¹²üyeleridir: ilerideki yaşam için yeni tarzlar geliştirmek, olgun kişiler için akademik sürekli eğitim uygulamaları açısından araştırmak ve belge oluşturmak, konu üzerinde açık bir söylem geliştirmek ve kendi yayınlarını çıkarmak. Almanya'daki yaşlılar için yüksek öğrenimdeki en yeni gelişmeler konusunda yeni bir araştırma hazırlık aşamasındadır. Özellikle gönüllü katılımına ilişkin konularda öğrenim olanaklarının, yaşlılar için akademik sürekli eğitim olanakları açısından özel önemi vardır ve diğerlerinin yanı sıra Münster Üniversitesi ve Yaşlı Vatandaşlar Üniversite Eğitimi için Avrupa Merkezi (bkz. Ek) tarafından sunulmaktadır.

1.3. Politika ve mevzuat çerçevesi: Almanya'da devlet desteği

Almanya'da son 15 yılda, politik bir tema olarak sivil katılım önem kazanmıştır. Önemli adımlardan biri de 1999 yılında, fahri çalışma ile ilgili durumu analiz etmek ve desteklenmesi ve geliştirilmesi için öneri ve strateji geliştirilmesi amacıyla, gönüllü sosyal katılımıcılığın geleceği hakkında araştırma komisyonunun kurulmasıydı. Bunun sonucunda "Sivil gönüllü katılımı" konusunda bir alt komite, söz konusu önerilerin uygulanması için görevlendirildi.

Bunun sonucunda da, diğerlerinin yanı sıra, gönüllü katılımının güçlendirilmesi ve teşvik edilmesi için bir kanun çıktı. Federal Meclis'ten geçen "Yardım Edenlere Yardım" kanununun, gönüllü

¹⁰ Wissenschaftsrat (2006). Empfehlungen zur künftigen Rolle der Universitäten im Wissenschaftssystem p. 65. ulaşılabilir adres: www.wissenschaftsrat.de/texte/7067-06.pdf

¹¹ Saup, W. (1997, 2001). Studienführer für Senioren. (Hrsg. Bundesministerium für Bildung und Forschung). available from www.uni-ulm.de/LiLL/5.0/publikationen/sfs/sfsframes.html

¹² www.dqwf.net/bagwiwa/index.html

kuruluşlarının vergilendirilmesinde iyileştirmeler yapması, kar amacı gütmeyen çalışmalar ve hibe ile ilgili düzenlemelerin basitleştirmesi ve hepsinden önce bürokratik yükü azaltması bekleniyor.

2007 Ağustos ayında Yeni Federal Aile Bakanı Ursula von der Leyen, "Birbirimize Duyarlı Olalım" adında yeni bir girişim başlattı. Sosyal güçleri gönüllü çalışma etrafında toplayarak, sivil gönüllü katılımın tanınması, daha fazla gelişmesi ve güçlenmesi bekleniyor. Hedef iyi çevre şartlarını, gönüllü katılımını geliştirmeyi amaçlayan strateji ve kanun geliştirmeye yönelik araştırma projelerini geliştirmek. Ayrıca bu girişim sayesinde Federal Aile Bakanı gönüllü katılımının daha fazla kişi tarafından anlaşılmasını istiyor. Bunun için sanayi ile gönüllü katılımını uyumlu hale getirmek ve toplumsal örgütlerle işbirliği oluşturmak gerekiyor.

BBE, gönüllülere vasıf kazandırmak için, BMFSFJ'nin desteği ile, bağımsız "Duyarlılık ve Katılım için Ulusal Forum"u oluşturdu. Siyaset, toplum, kiliseler, iş ve akademi dünyasından 300'den fazla uzmanın katkısının, bir ulusal gönüllü sektör stratejisi geliştirme konusunda ulusal hükümete destek olması bekleniyor.

1.4 Almanya'da gönüllülük - üniversite etkileşimi

Üniversite öğretimi ve gönüllü çalışması arasında iki alanda söz edilmeye değer bağlantılar bulunmaktadır: Birincisi ABD'den uyarlanan "hizmet ederek öğrenme" ve ikincisi de üçüncü sektör kuruluşlarında aktif liderlere nitelik kazandırmak için üniversite programları geliştirilmesidir (sürekli eğitim).

"Hizmet ederken öğrenme" kavramının ilk deneyimleri halen çeşitli Alman üniversitelerinde toplanmaktadır. Hizmet ederken öğrenme akademik seminer içeriği (öğrenme) ile gönüllü katılımı birleştiren bir öğrenme yöntemi olarak anlaşılmaktadır.¹³ Öğrencilerin toplumlarında sorumlulukları vardır ve akademik içeriğin pratik uygulamasını açıkça görebilir ve daha iyi özümseyebilirler. Aynı zamanda, üniversite öğretimi ve uzman içeriği arasındaki bağlantıyı sağlamak için, "hizmet ederken öğrenme" her zaman müfredatta yer bulur. Bu durum "hizmet ederken öğrenme"yi bir yandan toplum hizmetinden ve diğer yandan da iş odaklı stajdan ayırır.

Bu kavram Freudenberg Vakfı tarafından aktif bir şekilde desteklenmekte ve teşvik edilmektedir. Şimdiye kadar, hizmet ederken öğrenme, Freudenberg Vakfı kalite standartları temelinde, Mannheim, Trier, Duisburg-Essen ve Würzburg üniversitelerinde sunulmuştur. Buna ek olarak, Erfurt, Saarland ve Leuphana Lüneburg Üniversitesi de hizmet ederken öğrenmeyi kendi programları içine katmıştır.

Programlarına hizmet ederken öğrenmeyi dâhil etmiş olan Alman üniversiteleri, yakın zamanda, bir ağ oluşturmak üzere bir araya gelmişlerdir. 9 Mart 2009 tarihinde, " Sorumluluk Yoluyla Eğitim" adlı üniversite ağı kuruldu. İlan edilen hedef bu kavramı Alman üniversiteleri içinde yerleştirmektir. Altı kurucu üye Duisburg-Essen, Erfurt, Mannheim, Würzburg ve Saarland Yüksek Öğretim Kurumları yanı sıra Erfurt Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nden oluşmaktadır.

Ücret karşılığı olmaksızın çalışanların üniversite düzeyinde nitelik sahibi olmaları için olanakların geliştirilmesi Almanya'da artan bir önem taşımaktadır. Açılan ilk kurslar arasında geniş kapsamlı üniversite seminerleri ve ayrıca çalışmaya paralel sürekli eğitim sunan yüksek lisans dersleri de bulunmaktadır. İçerik, gönüllü sektörüne özel referansla, özellikle günümüz işletmecilik ve liderlik uygulamalarını hedeflemektedir. Dolayısıyla, etik alanından merkezi konular yanı sıra strateji geliştirme, hukukun temelleri ve insan kaynakları yönetimi ele alınmaktadır. Almanya'da sürekli eğitim mastır programına giriş ön koşulları, bir üniversite diploması ve çoğu zaman bir yıllık mesleki deneyimden oluşmaktadır. Almanya'da bir mastır programına başarıyla girmek için daha önceki bir yüksek öğrenim kurumunun diploması gereklidir. Akademik bir derecesi olmayan adaylar genellikle yoğun ve kapsamlı seminerlere devam edebilmektedir.

2 İyi uygulama örnekleri ve iyi etkileşim

2.1 Başarılar ve güçlükler

Almanya'da üniversite yaşamboyu öğrenme ve gönüllülük arasındaki etkileşimin büyük bölümü öğrenci gönüllü aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bununla birlikte, sivil toplum ve toplum hizmeti kuruluşlarında çalışanlar için sürekli eğitim konusunda bazı gelişmeler ve artan bir ilgi bulunmaktadır. Ek olarak, üniversiteler, sürekli eğitim programlarının geliştirilmesinden önce yapılması gereken birden çok akademik disiplini ilgilendiren araştırmayı gerçekleştirerek, gönüllü sektörü için yaşam boyu öğrenmeyi destekleyebilir.

Gönüllü sektörü ve üniversiteler arasındaki işbirliğinin, sadece "hizmet ederken öğrenme" alanıyla sınırlı olmamak üzere, öğrenciler için avantajları bulunmaktadır. Üniversiteler ve topluluklar da bu işbirliğinden yarar sağlamaktadır. Öğrenciler çabalarıyla katkıda bulunmakta, kişiliklerini daha da geliştirmekte, liderlik yetenekleri geliştirmekte, proje yönetiminde ve bilginin transfer edilmesinde ve özel akademik öğrenmede deneyim kazanmakta ve mesleki yönelim kazanmaktadır. Üniversiteler için de, topluma karşı sorumluluğun güçlendirilmesi yoluyla, üniversite ve bulunduğu bölge arasında bilgi alışverişi, sunulan seminerlerin çeşitliliği ve üniversitenin toplumdaki imajı anlamında kazançlar vardır. Toplum açısından, işbirliği, topluma yönelik olanakların nitelik ve niceliğinde artış, ağlar ve

¹³ Reinmuth, Saß & Lauble, 2007

projelerin desteklenmesi ve değerlendirilmesinde akademik uzmanlık yoluyla toplumsal uyumu geliştirmektedir.¹⁴ Ancak, böyle gönüllü kuruluşlar ve üniversiteler arasında işbirliği oluşturmak her zaman bu kadar kolay değildir. "Hizmet ederken öğrenme" modeli büyük esneklik, açıklık ve öğretim kadrosunun problemlerin farkında olmasını gerektirmesine rağmen, kendileri için gerekli olan "hareket özgürlüğü" yapılandırılmış, formel, özel içeriğe-özel öğretim malzemeleri ile sınırlıdır. Hatta, bir öğretim planına, gönüllü kuruluşların istediği konuların eklenmesi, müfredat rehber ilkeleri nedeniyle zor olabilir.¹⁵

"Hizmet ederken öğrenme" ayrıca yüksek derecede hazır bulunma ve adanma gerektirir. Bologna Reformu sonrasında değişen çerçeveye nedeniyle, yüksek zaman ayırma bir sorun olabilir.

Kar amacı gütmeyen sektörde, işletme ve yönetimle ilgili üniversite programları öncelikle, gönüllü kuruluşlarında ücretli ve ücretsiz çalışanların kariyerlerinin, iş dünyası veya kamu hizmetinde çalışanlardan daha farklı ilerlediğini hesaba katmaları gerekmektedir. Ayrıca, Almanya'da şu anda sadece sınırlı bir dereceye kadar karşılanabilen sürekli eğitime bir tepki göstermektedirler. Bu nedenle, 4000'den fazla ücretli ve ücretsiz çalışanla yapılan bir araştırma, üçüncü sektörde sürekli eğitime karşı güçlü bir ilgi olduğu sonucuna varmıştır.¹⁶ Araştırmaya katılanların hepsi, öğrenim ve eğitimden elde edilen vasıfların, kar amacı gütmeyen kuruluşlarda nitelikli personel için önemli olduğunu değerlendirmektedir. Buna ek olarak, ücretli bir pozisyonda kazanılan ya da daha önceki ücretsiz bir rolde geliştirilen yeterliklerin ve ayrıca mevcut pozisyondaki "iş başında öğrenme"nin önemli olduğunu değerlendirdiler. Anket yapılanların tamamı, özellikle organizasyon ve halkla ilişkiler alanlarında daha ileri ve sürekli eğitime ihtiyacı görüyordu. Ek olarak, gönüllü önderler, gönüllü sektör yönetimi alanında sürekli eğitim için belirgin bir istek dile getirmelerine karşılık, ücretli çalışan önderler, proje yönetimi ve finans alanlarını tercih ediyordu.

2.2 İyi uygulama ve ilkelere örnekler

Duisburg- Essen Üniversitesi ve Essen Gönüllü Kuruluşları Arasında İşbirliği" Sorumluluk Yoluyla Eğitim" ağı kurucu üyesi olarak, Duisberg - Essen Üniversitesi " hizmet ederken öğrenme" alanında öncü bir role sahiptir. 2005 yılında, Prof Wolfgang Stark önderliğinde, üniversite üyeleri arasında sosyal katılımı teşvik etmek amacıyla, "UNIAKTIV - Sosyal Öğrenme ve Sosyal Sorumluluk Merkezi " projesi başlatılmıştır. 2006 yılı sonundan itibaren, proje Mercator Vakfı tarafından desteklenmiştir. Projenin amacı ve öğrenciler arasında sivil katılımı teşvik etmek ve bunu üniversite öğretimi içine entegre etmektir. UNIAKTIV sivil katılımı ile ilgilenen öğrenciler için bir başlangıç ve danışma merkezi işlevi görmektedir. Essen'deki gönüllü kuruluşuyla işbirliği yoluyla, kar amacı

¹⁴ Eyler & Giles, 1999

¹⁵ Hofer, 2009

gütmeyen kuruluşlarda öğrenciler için 300'den fazla fırsat ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin gönüllü çalışması, UNIAKTIV tarafından belgelendirilen ve kredi notuyla değerlendirilen proje seminerleri ile öğrenimleriyle bütünleştirilmektedir.

UNIAKTIV'in iki yaklaşımı vardır: bir tanesi, öğrencilerin gönüllülük çerçevesinde, belirli bir zaman için, sosyal kuruluşlarda veya çevre veya sosyo-kültürel projelerde çalışmasıdır. Rollerini için hazırlanma ve çalışmalarında rehberlik olanaklarına sahiptirler. Sonunda, deneyimlerin paylaşılabilirdiği ve tartışılabilirdiği bir değerlendirme semineri vardır. Öğrenciler bu çalışmalarını sayesinde, iletişim becerileri, işbirliği ve takım çalışması becerileri gibi sosyal yeterlikler kazanırlar. İkincisi, hizmet ederken öğrenme kavramını çeşitli alanlarda uygulanır. Örneğin, öğrencilerin bir topluluk organizasyonu için işletme alanında izleme konusunda yararlı olabilir ya da sosyal projeler için pazarlama kavramlarını geliştirebilir. Üniversite öğrencileri böylece bilgi ve insan gücünü toplumun ortak kullanımına sunar ve aynı zamanda kendi becerilerini uygular.

Yapılmış olan projeler arasında "Kalite yönetimi ve değerlendirme: yöntem ve uygulama" "Kurumlarda kamu çalışması: teknik bilgi ve pratik uygulamalar" veya "Proje yönetimi: kar amacı gütmeyen projelerin" bulunmaktadır. 2006/2007 yılı kış döneminden bu yana, altı fakülteden 800'den fazla öğrenci 36 UNIAKTIV hizmet ederken öğrenme etkinliğinde - sosyal içerikli seminerler ve projelerde yer almıştır. Bu kavramı daha fazla geliştirmek ve yaymak için, üniversite eğitimcilerine yönelik hizmet ederken öğrenme seminerlerinin uygulamasıyla ilgili kurslar vardır. UNIAKTIV ve Essen gönüllü kuruluşunun birlikte yönettiği "Fairmatch" veritabanında, Essen şehrinden ve bölgesinden 300'den fazla kar amacı gütmeyen kuruluş ve aracının iletişim bilgileri bulunmaktadır.

UNIAKTIV, hizmet ederken öğrenme konusunda uygulamaları olan Kuzey-Doğu Üniversitesi (Boston MA), Seattle Üniversitesi ve Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (Cambridge, MA) gibi ünlü ABD üniversiteleriyle aktif iletişim halindedir. 2008'de MIT ile bir işbirliği projesi başlatıldı ve bu projede UDE öğrencileri ve MIT'den öğrenciler Güney Dakota ve Vietnam'da bir projenin geliştirilmesinde görev aldılar. Üniversite genellikle yaptığı katkılarla öne çıkmaktadır. 2007'de Jimmy & Rosalynn Carter Ortaklık Ödülü'nü aldılar, bir Alman girişimiyle "Fikir Alanında Mevki" aday gösterildi ve Körber Vakfı'ndan fikirler için KULLANILABİLİR ödülünü almıştır.

¹⁶ Beher et al., 2008

Lüneburg Leuphana Üniversitesi'nde " Hizmet-Ederken-Öğrenme-Projeleri"

Leuphana Üniversitesi, 2007 yılı yaz dönemi içinde, "Yap! – Öğrenciler İçin Hizmet Ederken Öğrenme" pilot projesinde aldı. Stuttgart'taki 'Mehrwert' kuruluşu tarafından da desteklenen proje öğrenciler için sürekli eğitim olanağı sunuyor, sosyal organizasyonlarda faal olmalarını ve katılımları karşılığında normal diplomaları için ECTS puanları almalarını sağlıyor.

Proje ayrıca Robert-Bosch Vakfınca da destekleniyor ve teşvik ediliyor. Bu destek sayesinde "Yap! Hizmet Ederken Öğrenme" projesinin tüm Almanya'ya genişletilmesi ve fikir geliştirenlere ve paydaşlara üniversitelerde hizmet ederken eğitim modelinin uygulanmasında ücretsiz eğitim sunması mümkün oldu.

Projenin amacı öğrencilerin geniş bir yelpazede gönüllü çalışmalarında yer almasıdır. Bireysel olarak ve çalışma gruplarında seminerler hakkında bilgi almakta ve bunları gönüllü etkinlikleri için proje fikirleri haline getirmekte ve uygulamaya koymaktadırlar. Çalışma konuları, ilgili projeler ve test ihtiyaçlarının seçimi büyük ölçüde öğrencilere kalmıştır. Üniversite destekleyici bir rol oynamaktadır. Bu yüzden, öğrencilerden yüksek derecede kişisel sorumluluk ve organizasyon becerisi beklenmektedir.

Leuphana Üniversitesi 2007'de "Lunatic e.V." projesi için "Kampüs-Toplum İşbirliği Jimmy ve Rosalynn Carter Ortaklık Ödülü"nü kazandı. Lunatic e. V. projesi, 2003 yılında, festival organizasyonu için bir seminerden yola çıkılarak oluşturulmuştu. Toplum derneği Lüneburg üniversite kampüsünde her yıl bir festival düzenliyor. Proje, deneyim ve bilgi alışverişine izin veren ve teşvik eden çoklu akademik disiplinde bir öğrenci seminerine dayanmaktadır. Kar amacı gütmeyen bir dernek olarak Lunatic-Ekibi her yıl bir ortak proje seçmekte (örn. "Viva Con Aqua") ve çok çeşitli tanıtım kampanyalarıyla amaçlarını ve arka planını tanıtmakta, bu sayede daha başka kanallardan da ilave tanıtım yapmaktadır. Dernek gönüllülerin yıllık 5,00 Avro katkısını içeren destekleyici üyelikle finanse edilmektedir. Üyeleri Lunatic e.V. tarafından sunulan konuşmalara ve etkinliklere katılabilmektedir.

Buna ek olarak, Leuphana Üniversitesi Yüksek Okulunda gönüllü çalışma ve toplum sorumluluğu konularında tamamlayıcı çalışmalar vardır ve müfredata eklenmiştir. Örneğin, öğrenciler "Proje ve Uygulama" modülü çerçevesinde "Kişisel Yeterlilikler Geliştirme Gönüllü Çalışması" gibi kurslar alabilmektedir. Bu proje seminerleri için öğrenciler gönüllü kuruluşlarda etkindirler ve orada özel görevler üstlenirler. Öğrencilere, gönüllü etkinlikleri, çıkan sorunlar ve görünür gelişmeler hakkında rapor verdikleri bir seminerin organizasyonu ile çalışmalarında rehberlik edilmektedir. Proje seminerinde, öğrenciler, fahri bir çalışma alanında, gönüllü katılımı için kendi konseptlerini geliştirmektedir. Evsahibi kuruluşun temelinde yatan kavramları, aktif konumunun somut taleplerini,

ortaya çıkan sorunları ve kendi fikirlerini gerçekleştirme potansiyelini keşfetmektedirler. Kurslarının proje yönetimi kapsamında, kendi gönüllü katılımlarının somut amacını formüle etmekte ve belgelere dökmekte ve bu amaca ulaşma veya ulaşamama konusu üzerinde düşünmektedirler.

Heidelberg Üniversitesi (CSI) Sosyal Yatırımlar ve Yenilikler Merkezi'nde eğitim fırsatları

Haziran 2006'da kurulan Sosyal Yatırımlar ve Yenilikler Merkezi (CSI), 2008/2009 kış döneminden bu yana, çalışmaya paralel "Kar amacı gütmeyen Yönetim ve Yönetişim" adında yüksek lisans programı sunmaktadır. Program, üçüncü sektörde yönetimi ele almakta ve daha çok strateji geliştirme, hukukun temelleri, yönetim ve liderlik alanlarında yoğunlaşmaktadır. Özellikle topluma ve toplumsal çalışmaya dönük kuruluşlardan liderlerinin bulunduğu hedef kitleye hitap etmektedir. Başvuru şartları arasında üniversite diploması, kar amacı gütmeyen bir alanda iki yıllık mesleki deneyim ve iyi İngilizce bilgisi bulunmaktadır.

Ek olarak, yüksek lisans programından seçilen bazı modüller birkaç günlük yönetici eğitimi kursları veya bir iki haftalık sürekli eğitim seminerleri olarak sunulmaktadır. 2009 bahar döneminden itibaren, Avrupa ortak üniversiteleri – "Sivil Toplum Önderliği Avrupa Programı" ile birlikte özel bir Avrupa yönetici eğitimi programı yürütülmektedir. Stokholm, Heidelberg, Viyana ve Dublin'deki işbirliği yapan üniversitelerin çeşitli mekânlarında yürütülen dört modülden oluşmaktadır. Program, kar amacı gütmeyen kuruluşların yöneticilerinin bilgi birikimini genişletmenin yanı sıra kendi kişisel ağlarını kurmaları ve uluslararası meslektaşlarıyla fikir ve tecrübe alışverişi yapma fırsatı sunmaktadır.

2.3 İyi uygulama ilkeleri

Öğrenciler tarafından yapılan *Öğren ve Amerikaya Hizmet Et, Yüksek Öğrenim* (LSAHE) hizmet ederken öğrenme programının değerlendirilmesi, hizmet ederken öğrenmeye katılımın yurttaş sorumluluğuyla ilgili olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin kişilik gelişimi belirli koşullar göz önüne alındığında artabilecektir: ders içerikleri gönüllü katılımı sırasında toplanmış pratik deneyimlerle yakın paralellik oluşturmalı, dönem başına gönüllü çalışma saatlerinin sayısı 20 den az olmamalıdır. Ayrıca, öğrencilerin kişisel deneyimlerinin tartışılması ve derslerde yansıtılması önemlidir. Ek olarak, öğrencilerin eğitim ve denetimi olmalıdır.¹⁷

Hizmet ederken öğrenmenin önemli bir amacı da üniversite ve bölge veya toplum arasında ortaklık ve demokratik işbirliğinin geliştirilmesidir. Verimli bir işbirliği sağlamak için, üniversitenin bir yandan bölgede öğrenciler için projeler sağlayan temaslar oluşturması bir yandan da müfredat içinde

²⁰ Adloff, 2001

onaylanabilecek projeler bulması gerekmektedir. Baltes & Frotscher ilgili tüm taraflar için sürdürülebilir faydayı garanti etmek amacıyla, başarı için aşağıdaki kriterleri tespit etmiştir.¹⁸

- akademik temaların işlenebilmesi için, hizmet ederken öğrenme kursları içindeki konu başlıkları üzerinde seminer önderleriyle yakın mutabakat
- öğrencilerle üzerinde mutabık kalınmış amaçları formüle etme
- Proje ortaklarıyla üzerinde mutabık kalınmış amaçları formüle etme
- öğrenciler projelerini yürütürken üniversite tarafından sürekli denetim
- toplumda ve öğrenciler arasında popülerliği arttırmak için üniversite genelinde ve bölgede projelerin tanıtımı
- ortak kuruluşlarla iyi bir bilgi akışını sağlamak
- her iki taraf için sabit ilgili kişileri belirleme
- özellikle yapılmış düzenlemelerdeki değişikliklere ilişkin olarak ilgili bütün taraflar arasında düzenli bir bilgi alışverişi başlatma
- karşılıklı tanıma ve takdir ifadesi

3 Engeller ve ilerideki gelişim için fırsatlar

3.1 Engeller ve Fırsatlar

Almanya'da temel bir sorun da üçüncü sektör için oluşturulan siyasal, mali veya yapısal çerçevelerin şüpheli verilere dayandırılmış olmasıdır. Ekonomik , işgücü piyasası ve üçüncü sektör yapısının sosyo-politik önemi konusunda bir resim elde etmek için anlamlı bir sayısal veri bulunmamaktadır.¹⁹ Ayrıca gönüllü katılımı çerçevesine ilişkin ciddi araştırma ihtiyacı bulunmaktadır. Gönüllülük ya da gönüllü çalışmanın verimliliği üzerine birkaç bilimsel bulgu vardır. Gönüllü ve fahri bağlılığın çeşitli alanlarında telafiye yönelik eğilimler mevcuttur. Nakit ödülleri veya alternatif ödeme biçimlerinin önemi konusu Katılım için Ulusal Forum'un bir diyalog kurulunda çok yoğun bir tartışma yarattı. Forumun katılımcıları göre, ücretlerin gönüllülerin motivasyonu üzerindeki etkisi hakkında bilgi düzeyi yetersizdir. Ulusal forumdan ilk ara rapor, gönüllülerin katılımının çeşitli tazmin biçimlerinin ampirik bir sorgulanmasının yapılması çağrısında bulundu .

Bazı bilgi boşluklarını gidermek için, Thyssen and Bertelsmann Vakıfları'nın işbirliğiyle Stifterverband für die Deutsche Wissenschaft, Federal Aile Bakanlığı ve Federal İstatistik Dairesi Nisan 2008'de

¹⁸ Baltes & Frotscher, 2007

¹⁹ Anheier, 2008

"Sayılarla Sivil Toplum" adında bir proje başlattı. Bu projenin sonuçlarının 2011 yılı başlarında alınması bekleniyor. Proje uluslararası kabul görmüş veri toplama yöntemlerine dayanmaktadır. Bunlar "Ulusal Hesaplar Sisteminde Kar amacı Gütmeyen Kuruluşlar için BM El Kitabı"nda belirlenmiştir ve şu anda birçok ülkede kullanılmaktadır. Bu yöntemler uluslararası karşılaştırmaları mümkün kılmaktadır.

Heidelberg Üniversitesi (CSI) Sosyal Yatırımlar ve Yenilikler Merkezi, kısmen ücret almadan çalışan işçilerin vasıflarıyla ilgili olarak sivil gönüllü katılımı konusunda yoğunlaşan bir sosyal-bilimsel bir araştırma kümesi başlatmış durumdadır. Federal Aile, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençler Bakanlığı'nca desteklenen "Nitelikler ve Sivil Gönüllü Katılımı" ("Qualifizierung und bürgerschaftliches Engagement" - QBE) araştırma projesinde, sivil gönüllü katılımı için şu ana kadar kullanılmamış olan potansiyelin keşfedilmesi ve kullanılabilmesi için 2010 sonuna kadar bir araştırma yürütülmektedir. Projenin vurgusu, niteliklerin sunulması yoluyla gönüllü katılımı için teşvik oluşturabilecek tedbirler ve projelerin belirlenmesidir. Proje özellikle, örneğin, gönüllü çalışma yönünde daha az istekli nüfus gruplarını çekmek için yenilikçi yaklaşımlar aramaktadır. Bu yaklaşım, niteliklerin "gönüllü katılımı ve çalışması için sürdürülebilir bir sosyal potansiyel oluşturduğunu" varsaymaktadır.²⁰ Bu bağlamda, bu çeşitli yaklaşımların bugüne kadarki deneyimlerini öğrenmek ve transfer edilebilir yenilikleri belirlemek için, şu an mevcut olan yapıları ve sunduklarını araştırmaktadır.

Bu tür çalışmalar üniversitelerin ve üçüncü sektörün sürdürülebilir işbirliği için önemlidir. Hizmet ederken öğrenme programlarında sergilenen gönüllüleri harekete geçirme potansiyeli yaratıcı bir şekilde kullanılabilir. Bölge ve üniversite yapıları, gönüllü katılımı için en uygun koşulları sağlamak için biçimlendirilebilir. Bir hedefe yönelik ve etkili bir şekilde, daha fazla sürekli eğitim sağlayıcısı ile çalışarak, yönetim seviyesinin hemen altındaki gönüllülere vasıflar teklif edilebilir.

Eğitim politikası, örgün ve yaygın eğitim yapıları arasında güçlü bir bağlantı kurma konusunda uzun süredir bir tartışma yaşıyor. Gönüllü katılımında yer alan her kim olursa olsun anahtar yetkinlikler edinmekte ve ulaşmaktadır. Üniversiteler ve diğer sürekli eğitim sağlayıcılarının birlikte geliştirdiği nitelik kazandırma fırsatları, eğitimsiz gönüllülerin örneğin, sosyal hizmet, çocuk bakımı ve sağlık işleri erişim sağlamasına yardımcı olabilir.

4. Sonuç ve öneriler

²⁰ www.csi.uni-heidelberg.de/projekte_qbe.htm

Şu anda Almanya'da durum, üniversiteler ve üçüncü sektör arasında işbirliğine yönelik kararsızlık olduğunun kanıtı niteliğindedir. Bir yandan "hiçbir stratejik genel konsept, hiçbir ulusal strateji ya da kapsamlı ve kabul edilmiş, bir çerçeve ve yapı sunan plan" yoktur.²¹ Diğer yandan, gönüllü katılım teması öneminde bir artış yaşamakta ve bu da, ve siyaset ve üniversite düzeyinde çok çeşitli çıkar gruplar, işbirlikleri ve forumlarla sonuçlanmaktadır.

Üniversiteler ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar arasında ortak çalışma ve işbirliği için üç eylem ve görev alanı vardır: ilk olarak sivil toplum konusunda araştırmaların ve öğretimin yetersizliği eleştirilmektedir. Heidelberg Üniversitesi'nde Sosyal Yatırımlar ve Yenilikler (CSI) Merkezi'nin lideri Helmut Anheier, Alman üniversiteleri içinde disiplini sıkı sıkıya tesis etmekten özellikle sorumludur. Bologna-Süreci diye adlandırılan sürece bağlı umutlardan biri de, disiplinler arası araştırmayı canlandırmak için belirli alanlarda bu tür bir odaklanmanın başlamasıdır. Sivil toplum, gönüllü katılımı ve ücret ödenmeyen görevler teması, çeşitli bilimsel disiplinlerin yanı sıra üçüncü sektör kurum ve kuruluşlarının dahil olduğu çeşitli araştırma projeleri için fırsatlar oluşturmaktadır.

İkinci bir eylem alanı da " hizmet ederken öğrenme" alanındadır. Burada konu, proje kapsamının ötesine uzanan öğrenme fırsatlarının oluşturulmasıdır. Hizmet ederken öğrenme modelinin ülke çapında yerleştirilmesi sadece öğrencilerin sosyal yeterliklerini geliştirme ve arttırmaya destek sağlamayacaktır. Ayrıca bölgesel ağların geliştirilmesini destekleyecek ve üniversiteleri kendi toplumları ve bölgeleriyle daha sıkı kökler salmasını sağlayacaktır.

Son olarak, söylemek gerekir ki, sivil toplum ve toplum hizmeti kuruluşlarında çalışanlar için üniversite sürekli eğitimi çok gereklidir. Bu konu, önce çalışma deneyimi oluşturma ve uygulamayla ilgili nitelikleri geliştirme ve ek olarak araştırmaya dayalı ve bilimsel temeli olan içerik oluşturma konusudur. Bu şekilde, sivil kuruluşlarda çalışan kişilere "girişimcilik ruhu" kazandırılabilir ve ayrıca analiz etme ve etik sorunları keşfetme ve sorunları çözme becerileri vermek mümkün olabilir.

²¹ Gerd Hoofe, Ulusal Forum'un 27 Nisan 2009'daki ilk kongresinde açış konuşması.

5 Daha fazla bilgi

5.1. Bibliyografya ve referanslar

Adloff, F. (2001). Community Service und Service Learning: Eine sozialwissenschaftliche Bestandsaufnahme zum freiwilligen Engagement an amerikanischen Schulen und Universitäten. Maecenata Institut Berlin.

Anheier, H. (2008). Vom Johns-Hopkins-Projekt über das UN-Handbuch zur Dritter-Sektor-Forschung in Deutschland. Vortrag anlässlich der Auftaktveranstaltung des Projekts "Zivilgesellschaft in Zahlen" am 28.4.2008 in Berlin (Landesvertretung NRW).

Baltes, A.M., Frotscher, CH. (2007). Abenteuer Partnerschaft - Zusammenarbeit mit Community Partnern. In Baltes, A.M., Hofer, M. & Sliwka, A. (Hrsg.) Studierende übernehmen Verantwortung - Service Learning an deutschen Universitäten. (p. 4958).

Behr, K., Krimmer, H., Rauschenbach, Th. & Zimmer, A. (2008). Die vergessene Elite: Führungskräfte in gemeinnützigen Organisationen. Weinheim und München: Juventa

Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. (Eds.). (2008). Engagementpolitik wirksam gestalten: Neue Impulse für die Bürgergesellschaft - Ein Jahr Initiative ZivilEngagement. Broschüre. Niestetal: Silberdruck OHG.
available from: <http://www.bmfsfj.de/bmfsfj/generator/RedaktionBMFSFJ/Broschuerenstelle/Pdf-Anlagen/engagementpolitik-wirksam-gestalten,property=pdf,bereich=bmfsfj,sprache=de,rwb=true.pdf>

Bundesnetzwerk Bürgerschaftliches Engagement (BBE), Nationales Forum für Engagement und Partizipation (2009). Erster Zwischenbericht. Available from: www.b-b-e.de/.../Agenda_NF_Web_Editorial_Vortrag_Zusammenfassung.pdf

Centrum für soziale Investitionen und Innovationen, Universität Heidelberg. Report Nr. 4/Mai 2009, 2. Jahrgang. Available from: www.csi.uni-heidelberg.de/report

Deutscher Bundestag (2009), Ausschuss für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. Unterausschuss Bürgerschaftliches Engagement. Bericht über die Arbeit des Unterausschusses "Bürgerschaftliches Engagement" in der 16. Wahlperiode. UA-Drs. 16/88.

Eyler, J., & D. E. Giles, J. (1999). Where's the Learning in Service-Learning? San Francisco: Jossey-Bass

Hofer, M. (2009). Service Learning in Deutschland. Vom Zufall über Carter zu einer universitären Lehrform. Vortrag anlässlich der Gründung des Hochschulnetzwerks Bildung durch Verantwortung

an der Julius-Maximilians-Universität Würzburg. Available from: www.netzwerk-bdv.de/content/medien/index.html

Olk, Th. (2009). Engagementpolitik mit der Zivilgesellschaft. In BBE, Nationales Forum für Engagement und Partizipation. Erster Zwischenbericht. (p. 9-11).

Prognos AG & AMG Generali (2008). Engagementatlas 2009. Available from: de.statista.com/themen/71/ehrenamt/

Reinmuth, S., Saß, CH., Lauble S. (2007). Die Idee des Service Learning. In Baltes, A.M., Hofer, M. & Sliwka, A. (Hrsg.) Studierende übernehmen Verantwortung -Service Learning an deutschen Universitäten. (p. 13-28).

Saß, Ch. (2007). Evaluation von Service Learning - Einführung und Ergebnisse. In Baltes, A.M., Hofer, M. & Sliwka, A. (Eds.) Studierende übernehmen Verantwortung -Service Learning an deutschen Universitäten. (p. 59-72).

5.2 Diğer Kaynaklar

5.2.1 Web Siteleri (çoğunlukla sadece Almanca)

Bundesarbeitsgemeinschaft der Freiwilligenagenturen e.V. (www.bagfa.de)

Bundesnetzwerk Bürgerschaftliches Engagement (BBE) (www.b-b-e.de)

Deutsche Gesellschaft für Demokratiepädagogik e.V. (www.degede.de)

European Program In Civil Society Leadership" (EPICS) (www.epics.ie).

Freudenberg Stiftung (www.freudenbergstiftung.de)

Hochschulnetzwerk - Bildung durch Verantwortung (www.netzwerk-bdv.de)

Jimmy & Rosalynn Carter Stiftung (www.jimmy-carter-stiftung.de oder www.jrcpf.org)

Leuphana Universität Lüneburg, Lunatic e.V. (www.lunatic-festival.de)

Netzwerk Service-Learning, Lernen durch Engagement (www.servicelearning.de)

Stifterverband für die deutsche Wissenschaft. Projekt "Zivilgesellschaft in Zahlen". (www.stifterverband.org/statistik_und_analysen/dritter_sektor/index.html)

Universität Duisburg-Essen, Projekt UNIAKTIV (www.uni-aktiv.org)

Universität Heidelberg, Centrum für soziale Investitionen und Innovationen (www.csi.uni-hd.de)

Universität Münster - Zentrum für Nonprofit-Management (npm) (www.npm-online.de)

Wegweiser Bürgergesellschaft (www.wegweiser-buergergesellschaft.de) ZivilEngagement

Miteinander - Füreinander (www.initiative-zivilengagement.de)

5.2.2 Terimler Sözlüğü

Üçüncü Sektör	Toplumun devlet, piyasa ve aile/toplumdan farklı bir kesimi Ekonominin bu kesimi ne kar amaçlıdır ne de devletin yönetimindedir ve dernekler ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar ya da benzerlerinden oluşur. Bunlar medeni kanuna tabidir ancak kâr amaçlı faaliyet göstermezler ve birçok yönden kamu kuruluşlarına benzer şekilde örgütlenmişlerdir.
Gönüllülük	Dernek, girişim veya kurumlarda ücret olmaksızın gönüllü kamu görevi veya mevkii.
Formel Gönüllülük	Genel/kamu yararı için ücret almaksızın bir kuruluş, dernek ya da kulüp faaliyetinde yer alma.
Enformel Gönüllülük	Bir kurumsal çerçeve olmaksızın, genel/kamu yararı etkinliğine ücretsiz katılım. Sıkça komşu yardımı olarak adlandırılır.
Vatandaş Katılımı	Hukuki, siyasi ya da ekonomik kısıtlamalar olmaksızın, kamusal alanda gönüllü olarak ve işbirliği içinde ya da toplu olarak yürütülen ücret almadan yapılan çalışmaları anlatır.